«Бекитемин»
Жалал-Абад мамлекеттик
университетинин илимий иштери
боюнча проректору,
ф-м.и.д, профессор К.С. Алыбаев
____
«24» 04 / 2020-ж.

Жалал-Абад мамлекеттик университетинин профессор Ш.М.Ниязалиев атындагы Философия жана гуманитардык илимдер кафедрасынын 2020-жылдын 20-апрелинде өткөрүлгөн кеңейтилген жыйынынын №16 протоколунан

КӨЧҮРМӨ

Кафедра жыйынына катышкандар:

1. Токтогулова Г.Т. – жыйындын төрайымы, 09.00.03 философия илимдеринин кандидаты, доцент, профессор Ш.М.Ниязалиев атындагы «Философия жана гуманитардык илимдер» кафедрасынын башчысы;
2. Омукеева Дж.А. – 23.00.02 саясий илимдеринин доктору, профессор;
3. Жоробеков Ж.Ж. – 23.00.02 саясий илимдеринин доктору, профессор. Кыргыз Улуттук илимдер академиясы, ага илимий кызматкер;
4. Абдрашев А.Б.- 23.00.02 саясий илимдеринин доктору, профессор, К.Дикамбаев атындагы Дипломатиялык Академиясы;
5. Зулпукаров А.З. – 08.00.05 э.и.д., профессор, ЖАМУ;
6. Эшиев А.К. – 23.00.02 саяс.и.к., профессор, МНУ;
7. Сулайманов Э.Ж. – 07.00.07 т.и.к., профессор, ЖАМУ;
8. Айдаркулов К.А. – 07.00.02 т.и.к., профессор, ЖАМУ;
9. Токоева Г.С. – 09.00.03 ф.и.д., профессор, ЖАМУ;
10. Авазов Э. А. – 07.00.02 т.и.к., доцент, “Тарых кафедрасынын” башчысы ЖАМУ;
11. Анарбаева Г.А. – 07.00.02 т.и.к., доцент, “Тарых кафедрасы” ЖАМУ;
12. Шамшиев Р.К. – 09.00.03 ф.и.к., доцент ЖАМУ;
13. Алымкулов Б.Н. – 23.00.02 саяс. и.к., доцент ЖАМУ;
14. Шерматов А.О. – ага окутуучу ЖАМУ;
15. Доранова А.Д. – ага окутуучу ЖАМУ;
16. Мамытов М.И. – окутуучу ЖАМУ;
17. Мурзакметов Т.Т. – окутуучу ЖАМУ;
18. Жолдошева Н.А. – окутуучу ЖАМУ;
19. Аманкулова А.Т. – окутуучу ЖАМУ;
20. Кожоназарова Ы.М. – окутуучу ЖАМУ;
21. Калиев А.С. – изденүүчү;
22. Алдозова Н. – окутуучу ЖАМУ, жыйналыштын катчысы.

Күн тартибинде:

Калиев Азамат Сайитовичтин 23.00.02 - Саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча саясий илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алууга сунуштоо үчүн «**Этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролу (этносаясий анализ)**» темасына изденип жазылган диссертациялык ишин талкулоо.

Илимий жетекчиси: Саясий илимдеринин доктору, профессор Жоробеков Жолборс Жоробекович.

Рецензенттер: саясий илимдеринин доктору, профессор А.Б.Абдрашев, саясий илимдеринин кандидаты, профессор А.К.Эшиев, саясий илимдеринин кандидаты, доцент Б. Н.Алымкулов.

УГУЛДУ: Профессор Ш.М.Ниязалиев атындагы Философия жана гуманитардык илимдер кафедрасынын башчысы, философия илимдеринин кандидаты, доцент Г.Т.Токтогулова диссертант А.С.Калиевдин илимий жетекчиси саясий илимдеринин доктору, профессор Ж.Ж.Жоробековдун диссертация боюнча пикирин окуп берди:

Теманын актуалдуулугу, этностор аралык мамилелердин өнүгүү тенденцияларын прогноздоо, улуттук-этникалык толеранттуулук принциптерин ишке ашыруу, коомдогу инсандын ордун социо-маданий аң-сезимин жогорулатууга багыт алуу, кадр саясатын жүргүзүү, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары менен өкмөттүк эмес уюмдарынын ролу изилдөөнүн негизги мазмунун түзүп теманын актуалдуулугунан кабар берет.

2011-жылдан бери А.С.Калиев “Этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролу (этносаясий анализ)” деген аталыштагы диссертациянын үстүндө иштеди. Бул убакыттын ичинде изденүүчү бул маселе боюнча адабияттарды талдоо жана кайра карап чыгуу боюнча иштерди кеңири жүргүзүп, теоретикалык жана методикалык изилдөө базасын негиздеди, эмпирикалык маалыматтарды иштеп чыгуу менен практикалык сунуштарды иштеп чыкты.

Тема Кыргыз Республикасынын ички саясатынын эң приоритеттүү тармагы. Этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролун саясий, социалдык кызматташтыктарын кеңири талдаган, манилүү илимий изилденген эмгек.

Диссертациялык изилдөөнүн максаты болуп Эгемендүү Кыргызстандын туруктуу өнүгүүсүнө конфликтүү кырдаалды жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу менен өкмөттүк эмес уюмдардын ролун жогорулатуу үчүн этностор аралык мамилелерди комплекстүү, системалуу талдоо жана келечектеги приоритеттүү багыттарына сунуштарды аныктоо.

Диссертант тарабынан диссертациялык иш үч главада ар тараптуу талданды. Атап айтканда, диссертациялык иштин автору эл аралык мамилелерди изилдөөнүн теоретикалык-методологиялык негиздерин аныктады. Этностор аралык мамилелердин негизги кызматташтыктарын жана багыттарын изилдеди, приоритеттүү багыттарын саясий талдоого алган.

Автордун келтирген изилдөөсү жеткиликтүү децгээлде илимий анализдин методдорун билүүсүн, чоң көлөмдүү илимий талдоо жүргүзүүсүн, этностор аралык мамилелердин теориясын жана практикасын, ошондой эле ички саясат жаатында чоц тажрыйбага ээ экенин тастыктайт.

Илимий даярдыктын деңгээли, жактооого каралган А.С.Калиевдин диссертациялык ишин 23.00.02 – саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча саясий илимдердин кандидаты окумуштуулук даражасын ыйгарууга татыктуу деген пикирин берген, илимий жетекчиси саясий илимдеринин доктору, профессор Жоробеков Ж.Ж.

Токтогулова Г.Т. – отурумдун төрайымы, философия илимдеринин кандидаты, доцент, профессор Ш.М.Ниязалиев атындагы философия жана гуманитардык илимдер кафедрасынын башчысы: Урматтуу коллегалар! Бүгүнкү күн тартибинде Калиев Азамат Сайитовичтин, саясий илимдеринин доктору, профессор Жоробеков Жолборс Жоробековичтин жетекчилиги астында 23.00.02 – саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча саясий илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын алуу үчүн **«Этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролу (этносаясий анализ)»** темасына жазылган диссертациялык ишин талкуулоону сунуштоого уруксат берүүцүздөрдү суранам. Диссертациялык иш Жалал-Абад мамлекеттик университетинин профессор Ш.М.Ниязалиев атындагы «Философия жана гуманитардык илимдер» кафедрасында бекитилип, аткарылган. Изилдөө ишинин негизги жоболору жана тыянактары илимий конференцияларда жакталып 22 илимий журналдарга макаласы жарыяланган. Диссертациялык иш киришүүдөн, үч баптан, корутундудан, сунуштардан жана колдонулган адабияттардын тизмесинен турат. Соз дисссертациялык иштин негизги жоболору менен тааныштыруу үчүн изденүүчү А.С.Калиевге берилет. Убакыт 10 мүнөт.

Угулду: Соз изденүүчү А.С.Калиевге берилип, өз сөзүндө изилдоө ишинин максат милдеттери, илимий жаңылыгы жана натыйжалары менен тааныштырып, коргоого белгиленген жоболордун актуалдуулугу, изилдөө деңгээли, методикалык, теориялык, практикалык маанилүүлүгүнө, тыянактарга жана практикалык сунуштарга токтолду.

Токтогулова Г.Т. – жыйындын төрайымы, философия илимдеринин кандидаты, доцент, профессор Ш.М.Ниязалиев атындагы «Философия жана гуманитардык илимдер» кафедрасынын башчысы: Биз изденүүчүнүн диссертациялык ишинин негизги жоболору менен тааныштык. Урматтуу

коллегалар! Диссертациялык иштин структурасы, маани маңызы боюнча суроолор болсо изденүүчүгө берсеңиздер болот.

Омукеева Дж.А. - саясий илимдеринин доктору, профессор: Сиздин базалык билимиңиз кандай?

Изденүүчү: Мен Жалал-Абад коммерциялык институтунун экономика адистиги боюнча 2000-жылы, Ошол эле институттун менеджмент адистиги боюнча 2001-жылы, 2011- жылы Кыргыз Республикасынын президентинин алдындагы мамлекеттик башкаруу Академиясын, менеджмент адистиги боюнча магистратурасын артыкчылык дипломдору менен аяктагам. 2005-2017 жж. Коомчулукту өнүктүрүү жана инвестициялоо агентствосунун Жалал-Абад шаарындагы жана Сузак районундагы коомчулукту колдоо боюнча эксперти, 2011– жылдан Экономика жана Ишкердик университетинде, инвестиция боюнча адис, 2011-2014-жж. Европа Коопсуздук жана Кызматташтык Кеңешинин тынчтыкты куруу долбоорунун алкагында Жалал-Абад шаарында "Ынтымак жарчылар тайпасынын" жетекчиси жана тренери болуп иштеп келдим. 2014-жылдан "Сайит Ата" коомдук уюмунун жетекчиси болуп иштеп келем.

Токоева Г.С. – философия илимдеринин доктору, профессор, ЖАМУ;
1. Темаңызга жакын кайсы окумуштуулардын эмгектери менен тааныштыгыңыз бар? 2. Башка изилдөөлөрдү пайдаланыпсыз. Өзүңүз да изилдөө жүргүздүңүз беле?

Изденүүчү: 1. Этностук көйгөйлөр көптөгөн окумуштуулардын изилдөө объектине айланып, ар түрдүү теориялык моделдер сунушталган. Тактап айтсак, философиялык, тарыхый, социологиялык, конфликтологиялык, саясий, психологиялык жана башка багыттар бар. Аталган көйгөй боюнча Р.Г.Абдулатипов, Р.Б.Абсаттаров, Ж.М.Абдилдин, С.М.Абрамзон, В.С.Агеев, Ю.В.Бромлей, О.Н.Громов, Н.Д.Джандильдин, М.С.Джунусов, В.А.Тишков жана башка окумуштуулардын эмгектерин белгилеп өтүүгө болот.

Белгилүү болгондой Кыргызстандын түштүгүндөгү этностор аралык конфликтер ар бир жыйырма жылда кайталанып жаткандыктан, ар бир илимий чөйрөнүн изилдөө объектине айланды. Мындай изилдөөлөр ата мекендик окумуштуулардын эмгектеринде да анализденген. 1990-жылдагы Оштогу кандуу окуянын себептерин изилдөө максатында социология илимдеринин доктору, профессор А.Б.Элебаеванын жетекчилиги менен социологиялык изилдөө жүргүзүлүп, этностук чыңалуунун айрым себептери аныкталган. Ушундай эле баалуу материалдар улуттук коопсуздук кызматынын ошол кездеги кызматкери Т.Разаковдун эмгегинде да бар. Конфликтүү окуяларга байланышкан анча-мынча жана түздөн-түз же кыйыр түрүндө окумуштуулар Р.А.Ачылова, А.О.Алишева, Дж.А.Омукеева, А.Т.Балтабаев, Н.А.Бердяев, Б.Ж.Бешимов, И.В.Волков, К.Исаев, Б.Д.Джамгерчинов, М.К.Джангарачева, Б.М.Төрөгелдиева, Ш.Ниязалиев, А.А.Сабиров, Э.Ж.Сыдыгалиева, Ч.Д.Чотаева, Т.Джуманалиев, ж.б, да баяндай кетишкен. Аталган проблеманы тарыхый өңүттөн -А.Асанканов, А.Д.Донрнбаев, Т.Кененсариев, Т.О.Ожукеева, С.С.Ибраимова, З.К.Курманов, С.Ж.Текенова, ж.б. окумуштуулар изилдешкен.

Ал эми социологиялык аспекттен С.С.Нурова, Н.А.Омуралиев, А.Б.Элебаева, А.К.Джусупбеков, К.Б.Бектурганов, Т.С.Сарыков, Р.Б.Салморбекова, Ж.Т.Нурдинова ж.б, демографиялык өңүттөн - Ж.Ж.Жоробеков ж.б, саясий жана философиялык көз караштан М.Т.Артыкбаев ж.б, илимий талдоого алышкан.

2. Мындан сырткары жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары менен өкмөттүк эмес уюмдардын этностор аралык конфликт учурундагы конфликти жөнгө салуу ишмердүүлүгүнө эксперттик сурамжылоо жүргүздүм. Анда 500дөн ашуун жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын адистери, жарандар жана эксперттер Ош, Жалал-Абад жана Баткен областарынан тартылган. Суроолордун негизин 2010-жылы түштүктө болуп өткөн этностор аралык конфликт учурундагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдарынын конфликти жөнгө салуу багытындагы ишмердүүлүгү, институционалдык кызматташтыктар түзгөн, Анкетанын негизинде саясий салыштырма талдоо жасадым. Анын жыйынтыгы төмөндөгү көрсөткүчтү көрсөттү:

жынысы: эркектер – 53%; аялдар 47%;

билими: орто-3%; кесиптик орто билим-15%; бүтө элек жогорку 7%; жогорку 75%;

- улуту: кыргыздар 65%; өзбектер- 27%; орустар 3%; тажиктер-2%;

башка улуттар-3%. Сурамжылоодогу негизги максат жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана жергиликтүү жамааттар арасындагы этностор аралык мамилеге басым жасалды. Бул суроонун тегерегинде көптөгөн респонденттер этностор аралык мамилелерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана жергиликтүү жамааттар арасындагы байланыштын мамиленин башкача айтканда саясаттын ролунун жогору экендигин белгилешкен. Ал эми конфликтүү кырдаалда конкреттүү эмне аткарганын так көрсөтө алышкан эмес. Жалпысы 70% жергиликтүү бийликтин ролунун жогору экендигине басым жасайт, ал эми эмне иш аткарганын сүйлөшүү, ынтымакка чакыруу жана тынчтандыруу деген сыяктуу түшүндүрмөлөр 37% берип, калган 63%дык көрсөткүч эч нерсе жасаган жок жана билбейм деген жооптор менен чектелген. Негизинен алынган сурамжылоо калктын көп улуттуулугунан кабар берет, ошондой эле эки багыттагы көз караш байкалды: а) бийлик түзүмүнүн көз карашы жана б) карапайым жарандардын көз карашы.

Ушул эки көз карашты топтоо менен төмөндөгүдөй натыйжаларга жетиштик. Анкетадагы катышуучулардын саны жагынан да жергиликтүү жамаат басымдуу орунду ээледи жана сурамжылоонун 70% айыл-кыштактардан, ал эми калган 30% шаардыктарды түздү. Сурамжылоонун жыйынтыгы көрсөткөндөй карапайым жашоочулардын көйгөйүн чечүү канчалык бийлик үчүн жакындан тааныш болсо, бийликте ошончолук деңгээлде этникалык азчылыктын дискриминациялык көйгөйлөрүн ийгиликтүү чечүү мүмкүнчүлүгү жарала тургандыктарын белгилешкен.

Абдрашев А.Б. – саясий илимдеринин доктору, профессор;

1. Этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруунун ролу кандай?

Изденүүчү: Изилдөө ишимдин 2.2. бөлүмчөсү “Этностор аралык конфликтерди чечүүдөгү жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын мүмкүнчүлүктөрү” деп аталып, Кыргызстанда жашоо кечирип мамлекеттин туруктуу өнүгүүсүнө өз салымын кошкон бардык жарандар, этностук азчылыктын өкүлдөрү менен саясий мамилени чыңдоосу негизги маселе. Эл аралык укуктук нормаларда да этникалык топтор аралык мамилелердин өнүгүүсүнө болгон укуктары камтылат. Кыргыз мамлекетинде да этностор аралык конфликтерди чечүүдө Конституцияга, эл аралык жана мамлекеттик укуктук ченемдик актыларга, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарына алардын тажрыйбасына негизденебиз. Анын өнүгүшүнүн потенциалы мамлекеттин бардык жарандарынын консолидациясын күчтөндүрүү. Саясий илимдеринин тактап айтканда салыштырма саясат таануу дисциплинасынын теориялык негиздерин аныктоо менен дүйнөлүк жана регионалдык процесстердин Кыргызстандын ички саясатына тийгизген оң жана терс таасирлери талдоого алынган. Изилдөө ишинин жыйынтыгы көрсөткөндөй этностор аралык конфликти жөнгө салууда жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын мүмкүнчүлүктөрү жогору экендиги белгилүү болду.

Сулайманов Э.Ж – тарых илимдеринин кандидаты, профессор, ЖАМУ; 2010-жылы болгон этностор аралык конфликтердеги өкмөттүк эмес уюмдардын ролу кандай болду?

Изденүүчү: Диссертациялык иштин 3.1. **“Кыргызстандагы этностор жана улут аралык мамилелерди жөнгө салуудагы өкмөттүк эмес уюмдардын ишмердиги, тажрыйбасы”** бөлүгүндө этностор аралык мамилелерди жөнгө салууда өкмөттүк эмес уюмдардын ролун аныктоодо жарандык коомдун тийгизген таасири орчундуу орунда турат. Анткени Кыргызстанда эгемендик жылдардан бери өкмөттүк эмес уюмдардын чоң тобу калыптанды. Жергиликтүү деңгээлдеги этностор аралык конфликтер жана аны жөнгө салуудагы методологиясын, механизмдерин окуп үйрөнүү чоң мааниге ээ.

Кыргыз Республикасы демократиялык өнүгүү багытында күчтүү жарандык коомду түзүү жолунда калыптанып келет. Ошого карабастан кайсы бир этностун укугун коргоо иш аракетинде негативдүү таасир көрсөтүүсү да мүмкүн. Демек, өкмөттүк эмес уюмдар бул Кыргызстандагы бир институт. Анын ишмердүүлүгү позитивдүү болгондо гана коомго пайда алып келет.

Эксперттер өкмөттүк эмес уюмдардын санынын көбөйүшүн биздин мыйзамдардын либералдуулугу менен байланыштырып, мамлекеттик көзөмөлгө алуунун зарылдыгын белгилешет. Кыргызстандын коомдук турмушунда өкмөттүк эмес уюмдардын активдүүлүгү байкалат. Бүгүн бардык тармактарда – чарбалык, гуманитардык, социалдык, укук коргоо жана саясий процесстерде иштеп жатышат. Жарандык коомдун турмушу саясий социалдык чөйрө менен тыгыз байланышта. Өкмөттүк эмес уюмдардын азыркы иш аракеттери Кыргыз Республикасынын 1999-жылдын 15-октябрында №111

“Коммерциялык эмес уюмдар” жөнүндөгү мыйзамына таянып иш алып барат. Коммерциялык эмес уюмдарга: коомдук бирикмелер, фондтор, ж.б кирет.

Айдаркулов К.А. - тарых илимдеринин кандидаты, профессор, ЖАМУ; Кыргыз мамлекетинин саясатында изилдөөңүз келечекте эмнени берет?

Изденүүчү: 1. Нормативдик укуктук базалар Кыргызстандын стратегиялык максатына дал келүүсү жана этникалык саясат менен коомдун консолидациясын чагылдырган концепцияга негизденүүсү зарыл.

2. Кыргыз Республикасынын бардык бийлик бутактары 1990, 2010-жылдардагы окуяларда андагы бийлик кетирген каталарды кайталабоо үчүн бардык чараларды көрүүгө тийиш. Күч-аракеттерди “күнөөлүүлөрдү жазалоого” эмес, конфликтин себептерин жок кылууга багыттоосу зарыл.

3. Укук коргоо органдары этностор арасына от коюу аракеттерине, өзгөчө массалык маалымат каражаттары аркылуу жол бербөө боюнча иш-аракеттерин күчөтүүсү, толеранттуулукту пропагандалоо, улутчулдук жана экстремисттик мүнөздөгү материалдарды жарыялоого жол бербөө үчүн өлкөбүздүн маданий жана этникалык көп түрдүүлүгүн, мамлекеттин саясатын чагылдырган массалык маалымат каражаттарынын кодексин иштеп чыгуу керек.

4. Улутчулдук жана этникалык коомчулуктардын өкүлдөрүн басмырлоо Кыргызстандын келечегине терс таасир этет. Ар бир жаран өзүн мамлекеттик коомдун толук укуктуу мүчөсү катары сезгенде гана этностор аралык мамилелер жогорулаарын коомчулукка жеткирүү зарыл.

Эшиев А.К. – саясий илимдеринин кандидаты, профессор, МНУ; Кыргызстандын саясатында этностор аралык конфликтерди болтурбай коюу мүмкүнбү?

Изденүүчү: Кыргызстандын элин бириктирүүгө багытталган программалуу документти иштеп чыгуу, этностор аралык ынтымакты бекемдөөдө мамлекеттик бийлик жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын, өкмөттүк эмес уюмдар аркылуу, жарандык коомдун күч-аракеттерин бириктирүү, бирдиктүү жарандык улутту калыптандыруу аркылуу жетишүүгө багыт алууга мүмкүн.

Зулпукаров А.З. – экономика илимдеринин доктору, профессор, ЖАМУ: Кыргызстандын түштүгүндө этностор аралык конфликт кайрадан кайталануусу мүмкүнбү?

Изденүүчү: Азыркы мезгилде Кыргызстанда этностор аралык чыңалуу дале сакталууда. Анын мүнөздүү белгиси катары социалдык экономикалык мүнөздөгү чечилбеген бир топ маселелер бар. Ал эми этностор аралык чыңалууда төмөнкү көрсөткүчтөгү себептердин бири катары психологиялык жана маданий мүнөздөгү көрүнүштөр да, социалдык экономикалык, психологиялык жана саясий туруксуздук факторлору кездешет. Биздин пикирибизче 1990, 2010-жылдардагы окуялар белгилүү деңгээлде стихиялык мүнөзгө ээ кыргыз жана өзбек этносторунун айрым мүчөлөрү тарабындагы ар түрдүү правокаторлордун таасири менен курчуп, саясий туруксуздук жарып чыккан. 1990 жана 2010-жж. жүз берген этностор аралык конфликтер

өлкөбүздөгү бардык этностор менен болгон саясий мамилени көрсөттү. Этностор аралык мамилелер башка коомдук мамилелер сыяктуу комплекстүү интегралдык мүнөзгө ээ болгон социалдык таасирдин бир түрү. Коомдун башка бардык чөйрөсүн да өз ичине камтыйт.

Полиэтностуу Кыргыз мамлекетинде айрыкча чоң этностордун тобу жашашкан Кыргызстандын түштүгүндөгү конфликтен кийинки абал өз нугуна түшкөнү менен этностор аралык конфликт болбойт деп эч ким кепилдик бере албайт. Изилдөө көрсөткөндөй, этностор аралык конфликтерди алдын алуу, мамлекеттин саясатынан жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары менен өкмөттүк эмес уюмдардын кызматташтыгынан көз каранды.

Авазов Э.А. – тарых илимдеринин кандидаты, доцент. ЖАМУ;
1963-жылдагы массалык баш аламандыктын этносаясий анализи саясий изилдөөнү талап кылабы?

Изденүүчү: 1963-жылы Жалал-Абад шаарында жаштардын ортосундагы чыр-чатактын субъектилери да эки, үч этностун өкүлдөрү болгон. Бул иш Коммунисттик Партиянын интернационалисттик саясатынын нормаларына ылайык жабылып калган деген маалыматка ишенүүгө болот. Бул багытта “катуу жабык” материалдар болуп эсептелген жана убакыттын өтүшү менен пайдаланууга берилген Ош облустук партиянын саясий архивине атайын уруксат алуу менен изилдөө иши жүргүзүлгөн.

СССРдин саясатында “улуттар аралык чыр-чатактардын” чыгышы бул бүтүндөй Социалисттик коомдун саясатына карама-каршы келгендиктен жөн гана “жаштар арасындагы массалык баш аламандык” деп жабылган. Кантсе да саясий архивден алынган Коммунисттик Партиянын Ош облустук комитетинин брюронун жыйналышынын протоколу, Жалал-Абад шаардык ички иштер бөлүмүнөн берилген отчеттук протоколунда 24-26 апрель 1963 –жылдагы материалдарда “өзбек”, “түрк” улутундагы көчө балдарынын этностук таандыктары көрсөтүлгөн. Бул окуяны эске салуу менен биз болгону этноконфликтердин тамыры терецде экендигин далилдегибиз келди. Андыктан этносаясий анализи саясий изилдөөнү талап кылат дегенге негиз бар.

Анарбаева Г.А. – тарых илимдеринин кандидаты, доцент, ЖАМУ;
Этностор аралык конфликтерге изилдөө жүргүзүп кандай жыйынтык чыгардыңыз?

Изденүүчү: Этностор аралык мамилелердин теориялык жана методологиялык негиздери, концепциялары, теориялык моделдер, изилдөөнүн парадигмалары, социологиялык усулдары, прагматикалык жана функционалдык багыттары анализденип этностор аралык конфликт социалдык жашоо чөйрөсүндөгү көйгөйлөрдү мамлекетте кездешкен саясий туруксуздук жарып чыгуусу менен шартталары аныкталды.

Шамшиев Р.К. - илимдеринин кандидаты, доцент, ЖАМУ;
Этнос менен улуттун айырмасын кандай карайсыз?

Изденүүчү: Этнос алгачкы калыптанган уруу, топтук түзүлүш. Улут этностун негизинде калыптанган саясий жаңы термин. Этностор аралык мамилелердин теориялык жана методологиялык негиздери концепциялары,

теориялык моделдер, изилдөөнүн парадигмалары, социологиялык усулдары, прагматикалык жана функционалдык багыттары этникалык топтор талдоого алынды.

Алымкулов Б.Н. – 23.00.02 саясий илимдеринин кандидаты, доцент, ЖАМУ; Конфликтин алдын алууга багытталган кандай жолдорун сунуштадыңыз?

Изденүүчү: Улутчулдук жана этникалык коомчулуктардын өкүлдөрүн басмырлоо Кыргызстандын келечегине терс таасир этет. Ар бир жаран өзүн мамлекеттик коомдун толук кандуу укуктуу мүчөсү катары сезгенде гана этностор аралык мамилелер чыңдалаарын коомчулукка жеткирүү зарыл.

Этникалык топтор өлкөнүн коомдук турмушунун бардык чөйрөсүндө активдүү жана жоопкерчиликтүү катышуусу, ошондой эле сепаратизмдин ар кандай көрүнүштөрү менен өз убагында күрөшүп биримдикти, ынтымакты орнотуу иш-чараларын жана аракеттерин ишке ашыруу зарыл.

Шерматов А.О. – окутуучу, ЖАМУ:
Абдан чоң көлөмдүү изилдөө ишин жазууда кандай кыйынчылыктарга туш келген учурлар болду?

Изденүүчү: Изилдөөдө илимий булактардан алынган маалыматтардын ар түрдүүлүгү, бири - бири менен дал келбей калуусу жана изилдөөгө алынган убакыттын көлөмдүүлүгү алынган маалыматтарды талдоодо айырмачылыктар да кыйынчылыктарды жаратты десек болот.

Токтогулова Г.Т. – жыйындын төрайымы: Дагы суроолор барбы? Эгерде суроолор жок болсо, анда талкулоого өтсөк.

Абдрашев А.Б. – саясий илимдеринин доктору, профессор (рецензент): Диссертант изилдөөсүндө диссертациялык ишин үч главада караган, ар бир бапты көлөмдүү жана мазмундуу берүүгө аракет жасаган. Жыйынтыктар системалаштырылган, иштин мазмунуна туура келген корутунду түрүндөгү сунуштар жана маалыматтар илимий бүтүндүккө бириктирилген. Диссертант тарабынан алынган жаңы илимий натыйжалар ишенимдүү, айкын жана этностор аралык конфликттерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролун мындан ары иликтөө үчүн маанилүү концептуалдык–методологиялык мааниге ээ болуп, аны теориялык изилдөө негиздерин кеңейтүүгө мүмкүндүк түзөт. Ошондой эле, этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролун өз ара кызматташтыктарынын маани-маңызы мазмуну бүгүнкү күндөгү саясий, экономикалык жана социалдык-маданий мамилелеринин негиздери жөнүндөгү саясат таануу билимдеринин тереңдешин камсыз кылат.

Жыйынтыктарын илимий жоболорун негиздөө үчүн автор саясий илимдеринин азыркы парадигмаларын жана усулдарын колдонгон, бул ишенимдүү натыйжаларды алууга мүмкүндүк берген. Структурасы, жабдылышы, логикалык ырааттуулугу да талапка жооп берет.

Илимий иш жалаң эле корутунду менен чектелбестен, анда диссертанттын сунуштары принципиалдуу ой жүгүртүүлөрү да бар. Иш

келечекте диссертанттын өзү үчүн гана эмес, саясий илимдери менен алектенген Кыргызстандын илимпоздору үчүн дагы кыргыз тилиндеги үлгү боло турган салым боло алат десем жаңылышпайм. Ошентсе да, диссертациялык иш боюнча суроолор бар.

1) Бул темада Кыргызстанда изилдөөлөр болгонбу же биринчиби?

2) Кемчилик катары эмес, сунуш катары изденүүчүгө айтарым:

Биринчи баптын биринчи жана экинчи параграфынын аталыштары 1.1.Этностор аралык мамилелерди изилдөөдөгү заманбап концепциялары менен 1.2.Этностор жана улуттар аралык мамилелерди изилдөөнүн теориялык негиздери, менимче экөөнүн ордун бири-бирине алмаштырсаңыз дурус болот го. Муну жетекчиниз менен кеңешип көрсөнүз.

3) Грамматикалык жана стилистикалык жактан каталар көп кездешет, редакциялоо керек.

Жалпысынан алганда, илимий иш жүргүзүлгөн изилдөөнүн негизинде маани-маңызы боюнча жеткиликтүү илимий деңгээлде аткарылган жана коргоого сунуштоого болот.

Эшиев А.К.- саясий илимдеринин кандидаты, профессор (рецензент): Калиев Азамат Сайитовичтин темасы жаңы форматта калыптанып жаткан кыргыз коомунун түзүлүшүндөгү көп аспекттүү өзгөрүүлөрдү «Этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролу (этносаясий анализ)» категорияларын изилдөө, алардын генезисин жана кесепеттерин ачып көрсөтүү, өзгөрүүлөрдү эл аралык мамлекеттик башкаруу нугунда жөнгө салуу процесстерин жакшыртууга салым кошо турган тажрыйбалык сунуштарды иштеп чыгуу маанилүү болуп жатат. Андыктан, изденүүчү А.С.Калиев Этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролуна (этносаясий анализ) багытталган диссертациялык иши мезгилдин талабына толук төп келип илимий-тажырыйбалык мааниси жагынан да абдан актуалдуу десек жаңылышпайбыз.

Диссертациялык иштин авторефератын карап чыгууда логикалык ырааттуулук жана изилдөөгө коюлган максаттар системалык түрдө коюлган. Диссертациялык изилдөөдө этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролу саясий-социалдык байланыштары, кызматташтыктары жөнүндө жазылган бөлүк автордун кеңири диапозонунун камтылышы, масштабдуу ой-жүгүртүүсү жана талыкпаган зор эмгеги жөнүндө кабар берет.

Калиев Азамат Сайитовичтин диссертациялык изилдөөсүнүн натыйжаларын, иштин орчундуулугун жана маанилүүлүгүн оң баалоо менен, анын төмөнкүдөй кемчилдигине токтолууга болот. Автор башка маалыматтарды карап чыгууда атайын шилтемелерди келтирүүсү зарыл. Мисалы интернет булактарына чыккан материалдар көп колдонулган. Жогоруда айтып кеткендей шрифт, формат, проценттик саноо маанисине көнүл буруу керек.

Сунуш ирээтинде кийинки маалыматты бир диаграммага киргизип берүү маңыздуу болмок. Же өзгөчө жерлерине басым жасоо менен талдоо керек.

Корутундунун мазмунун бир аз күчтөнтүү зарыл. Кээ бир кыргызча сөздөрдү алмаштыруу мисалы, анализдөөнү – талдоо деп. Ушул сыяктуу орус тилинен алынган кээ бир сөздөрдүн маанисин карап чыгуу зарыл.

Жалпысынан диссертант тарабынан көлөмдүү жумуш аткарылган. Сын-пикирди кабыл алуу же кабыл албоо автордун жана илимий жетекчиси тарабынан чечилет.

Алымкулов Б.Н. – саясий илимдеринин кандидаты, доцент, (рецензент): Диссертациялык иште ата-мекендик жана чет өлкөлүк изилдөөчүлөрдүн эмгектерине таянуу менен көз карандысыздыкка ээ болгон алгачкы жылдарынан бери келе жаткан Кыргызстандагы этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролу саясий ишмердүүлүктөрүнүн негизги багыттары, андагы негизги көйгөйлүү маселелер каралган. Ушуга байланыштуу, иштин негизги максаты катары этностор аралык мамилелердин өнүгүүсүнө комплекстүү, системалуу талдоо жасоо жана келечектеги приоритеттүү өнүгүү багыттарына сунуштарды иштеп чыккан.

Илимий иштин актуалдуулугу жогоруда белгилегендерге ылайык, этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролуна ички саясатына байланышкан теориялык жана практикалык маселелерге комплекстүү изилдөө жүргүзүлгөндүгү менен аныкталат.

Бул илимий иш бири-бирин толуктаган үч главадан, сегиз бөлүктөн турган илимий талдоочулук изилдөө катары жазылып теориялык жана практикалык маанилүүлүгү боюнча автор тарабынан изилдөөгө аракет жасалып иште бир катар илимий жаңылыктар катары - өлкөбүздүн саясий адабиятында алгачкылардан болуп этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролу менен мамилелери боюнча изилдөөнүн теориялык методологиялык негиздери сунушталгандыгын байкоого болот. Негизги багыттары мамлекеттер арасындагы саясий социалдык байланыштары, кызматташтыктары талданган.

Изденүүчүнүн диссертацияда коюлган маселелерди изилдөөдө укуктук талдоого да өзгөчө көңүл бөлүүсү диссертациянын актуалдуулугу менен анын коомдук жана мамлекеттик-практикалык маанисинин жогору экендигинен кабар берет.

Диссертациянын теориялык жоболору жана тыянактары Кыргыз Республикасынын саясий илиминин тиешелүү аспектилери боюнча эмгектерди жаратууда жогорку окуу жайларында саясат таануу сабактарын өтүүдө да колдонулушу мүмкүн.

Жалпысынан алып караганда диссертациянын жыйынтыктоочу негиздерин илимий чөйрөдө гана теоретикалык жактан пайдалануу менен

чектелбестен, бул илимий иштеги сунуштардын негизги принциптерин туура пайдалануу аркылуу ишке ашыруу абзел.

Диссертациялык иштеги жетишкендиктер менен бирге, айрым кемчиликтер боюнча белгилей кетсек:

1. Диссертациянын түзүлүшүндө баптары менен бөлүмдөрдүн көлөмдөрүнүн тең бөлүнбөй калгандыгы (диспропорция) айрым бир техникалык мүчүлүштүктөр катары кабыл алынышы мүмкүн (Мисалы: 1-глава 41 барактан турат, ал эми экинчи глава 67 барактан туруп, 1 –бөлүм 28 баракты, 3 бөлүм 15 баракты түзөт, ал эми 3-глава 31 баракты ээлейт).

Жыйынтыктай келсек, илимий ишке карата айтылган кемчиликтерди, сунуш-пикирлерди изденүүчү тарабынан туура кабыл алуу менен иш жүзүндө пайдалана ала тургандыгына ишенебиз.

Ошондуктан, илимий чөйрөбүздө алгачкылардан болуп этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролунун негизги принциптерин илимий талдоо маселесине багытталган, диссертант Калиев Азамат Сайитовичтин «Этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролу (этносаясий анализ)» аталышындагы саясий илимдеринин кандидатын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишти Кыргыз Республикасынын Жогорку аттестациалык комиссиясынын талабына жооп берүүсү менен 23.00.02 – саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча Д.23.20.611 Диссертациялык кеңешинде коргоого сунуш берүүгө болот.

Токтогулова Г.Т. – жыйындын төрайымы: Урматтуу кесиптештер! Талкуунун жыйынтыгы менен илимий ишке карата айтылган кемчиликтерди, сунуш-пикирлерди изденүүчү тарабынан туура кабыл алуу менен иш жүзүндө пайдалана алат деп ишенебиз.

Жалал-Абад мамлекеттик университетинин профессор Ш.М.Ниязалиев атындагы Философия жана гуманитардык илимдер кафедрасынын изденүүчүсү Калиев Азамат Сайитовичтин 23.00.02 – саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча саясий илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн **«Этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролу (этносаясий анализ)»** темасына жазылган диссертациялык иши Кыргыз Республикасынын Улуттук Илимдер Академиясынын А.А. Алтмышбаев атындагы философия, укук жана социалдык-саясий изилдөө Институту менен Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин алдында уюштурулган саясий илимдеринин доктору (кандидаты) окумуштуулук даражасын коргоо боюнча түзүлгөн Д.23.20.611 Диссертациялык кеңешине сунуштоо

БҮТҮМҮ

23.00.02 – саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча «Этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролу (этносаясий анализ)» темасына жазылган диссертациялык иши коомдо актуалдуу жана туура тандалган.

Аталган диссертациялык иштин актуалдуулугу Кыргыз Республикасы үчүн этностор аралык ынтымак менен биримдик алкагында эң маанилүү жана келечек көйгөйлөрүн жеңилдетүү үчүн көрүлгөн чаралардын бири.

1. «Илимий даражаларды ыйгаруу Жобосунун» талаптарына ылайык илимий натыйжалары

Калиев Азамат Сайитовичтин «Этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролу (этносаясий анализ)» темасына жазылган диссертациялык иши илимдин өнүгүүсүнө жаңы илимий жактан негизделген жыйынтыктарды жана тыянактарды белгилеген чоң салым.

Изденүүчүнүн изилдөөдөгү илимий натыйжалары этностор аралык конфликтердин маңызын, түзүлүшүн, андагы маселелерин мындан ары дагы талдоодо концептуалдуу-методикалык жактан маанилүү орду бар. Этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролун, социалдык-саясий жана экономикалык ички саясий багытын теориялык жактан кеңейишине шарт түзүп, саясий жактан билимин, көз карашын тереңдетүүгө мүмкүнчүлүк түзөт;

Тыянак 1. Этностун келип чыгуусу, илимий талдоо ыкмалары, концепциялары, теориялык аныктамалары аркылуу ачып берүүгө аракеттер жасалгандыктан жарым-жартылай жаңы катары кароого болот.

Тыянак 2. Кыргызстандагы этностор аралык конфликттерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролун кеңири комплекстүү талдоо изилдөө ишинин жаңылыгын түзөт.

Тыянак 3. Этностор аралык конфликтерди изилдөөнүн теориялык-методологиялык негизи аныкталды.

Тыянак 4. Жергиликтүү өз алдынча башкаруу, эл аралык укуктук нормаларга, Бириккен улуттар уюмунун Ассамблеясынын кабыл алган укуктук ченемдик актыларына, Кыргыз Республикасынын Конституциясында кабыл алынган нормаларга ылайык жарандардын бирдей укуктарынын негизинде жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын кызматташтыгына тийгизген таасирлери аныкталды.

Тыянак 5. Жергиликтүү мамлекеттик администрация жөнүндөгү жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу мыйзамдарында да этностор аралык конфликтердин алдын алууга жоопкерчиликтүү экендиктери мыйзам менен тастыкталган. Жергиликтүү жамааттын, айыл аксакалдарынын алгылыктуу

тажрыйбасы Ош, Жалал-Абад жана Өзгөн жергиликтүү өз алдынча башкаруусунда конфликти токтотууда мыкты тажрыйбага жетишти.

Тыянак 6. Эл аралык жана жергиликтүү өкмөттүк эмес уюмдар жана жергиликтүү жарандар тарабынан түзүлгөн коомдук уюмдардын Кыргызстандын түштүгүндөгү этностор аралык конфликт учурунда жөнгө салуу үчүн төмөнкү мүмкүнчүлүктөрү, конфликти токтотуу, жөнгө салуу, конфликтен кийинки кырдаалды жайгарууга, дин уюмунун өкүлдөрү аркылуу биримдикке чакырууга, этностор аралык келишпестиктердин алдын алууга багытталды.

2. Диссертацияда белгиленген изилденүүчүнүн ар бир негизделген жана тастыкталган натыйжалардын деңгээли, бүтүмдөр жана корутундулар.

Диссертациялык иш структуралык түзүлүшүндө жыйынтыкталган аныкталган бүтүмдөрү менен актуалдуу илимий-изилдөө иши. Илимий жалпыланган кепилдемелер жана сунуштар жалпы корутунду негизде системалашкан. Жаңы илимий жаңылыктар тастыкталган жана Кыргызстан менен Борбордук Азиянын геосаясий процесстеринде мындан кийинки изилдөөлөрдө да концептуалдуу-методологиялык мааниге ээ.

Аныкталган корутундулар жана жыйынтыктар ишенимдүү жыйынтыктарды белгилөөгө мүмкүнчүлүк түздү:

Тыянак 1. Теориялык-методологиялык базаны аныктоо этностор аралык мамилелеринин өзгөчөлүктөрүн аныктоого, анын тарыхын изилдөөгө, калыптануунун саясий өзгөчөлүктөрүн ачууга, ички саясий системалардын өзгөчөлүктөрү менен мүнөздөмөлөрүн, саясий стратегия менен байланышынын тең салмагын арттыруу, келечектеги өнүгүү багыттарын аныктоого жардам берет.

Тыянак 2. Стратегиялык өнөктөштүк жана улуттук коопсуздук маселелерин биргелешип чечүү Кыргызстан үчүн да, Борбордук Азия мамлекеттер үчүн да өз өлкөсүнүн ички саясатындагы саясий, экономикалык, гуманитардык ж.б. максаттардын натыйжалуулугун жогорулатууга шарт түзөт.

Тыянак 3. Этностор аралык мамилелердин теориялык жана методологиялык негиздери, концепциялары, теориялык моделдер, изилдөөнүн парадигмалары, социологиялык усулдары, прагматикалык жана функционалдык багыттары анализденип, этностор аралык конфликт социалдык жашоо чөйрөсүндөгү көйгөйлөрдү мамлекетте кездешкен саясий туруксуздук жарып чыгуусу менен шартталаары аныкталды.

Тыянак 4. Изилдөө иши көрсөткөндөй полиэтникалык курам көйгөйдүн булагы эмес тескерисинче, кыргыз элинин гүлдөп өнүгүшүнүн базасы, адамзаттык жаралуунун көмөкчү ресурсу, экономиканын туруктуу өнүгүүсү, ынтымакчылык, ар түрдүү улуттун толук кандуу маданий диалогу, коомдук прогресстин алып жүрүүчүсү болууга тийиш. Ал эми коомдо кездешкен “карама-каршылык” убактылуу көрүнүш, бул көрүнүштү болтурбай коюунун

мүмкүн экендигин полиэтностор өздөрүнүн күнүмдүк жашоосун андан аркы жашоосунда өздөрү далилдешти.

Тыянак 5. Этностор аралык мамилелер башка коомдук мамилелер сыяктуу комплекстүү интегралдык мүнөзгө ээ болгон социалдык таасирдин бир түрү жана коомдун башка бардык чөйросүн да өз ичине камтыйт. Ошого байланыштуу ал этникалуулук феноменинин негизинде гана түшүндүрүлбөстөн, мамлекеттик-укуктук, социалдык, нравалык-руханий, маданий компоненттердин да негизинде түшүндүрүлүп, этностор аралык мамилелер – коомдун ар түрдүү жашоо чөйрөсүндөгү этностор, этникалык тайпалар жана улуттардын, коомдун өнүгүүсү менен байланышта экендиги маалым.

Тыянак 6. 1990 жана 2010-жылдары жүз берген этностор аралык конфликтер өлкөбүздөгү бардык этностор менен болгон саясий мамилени көрсөттү. Этностор аралык мамилелер башка коомдук мамилелер сыяктуу комплекстүү интегралдык мүнөзгө ээ болгон социалдык таасирдин бир түрү. Коомдун башка бардык чөйрөсүн да өз ичине камтыйт.

3. Диссертацияда белгиленген изилденүүчүнүн ар бир негизделген жана тастыкталган натыйжалардын, бүтүмдөрдүн жана корутундулардын жаңылык деңгээли.

Этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролун изилдөөдө автордун катышы диссертациялык иштин натыйжаларынын илимий жаңылыгы болуп эсептелинет;

Тыянак 1. Нормативдик укуктук базалар Кыргызстандын стратегиялык максатына дал келүүсү жана этникалык саясат менен коомдун консолидациясын чагылдырган концепцияга негизденүүсү зарыл.

Тыянак 2. Кыргыз Республикасынын бардык бийлик бутактары 1990, 2010-жылдардагы окуяларда андагы бийлик кетирген каталарды кайталабоо үчүн бардык чараларды көрүүгө тийиш. Күч-аракеттерди күнөөлүүлөрдү жазалоого эмес, конфликтин себептерин жок кылууга багыттоосу зарыл.

Тыянак 3. Укук коргоо органдары этностор арасына от коюу аракеттерине, өзгөчө массалык маалымат каражаттары аркылуу, жол бербөө боюнча иш-аракеттерин күчөтүүсү, толеранттуулукту пропагандалоо, улутчулдук жана экстремисттик мүнөздөгү материалдарды жарыялоого жол бербөө үчүн өлкөбүздүн маданий жана этникалык көп түрдүүлүгүн, мамлекеттин саясатын чагылдырган массалык маалымат каражаттарынын кодексин иштеп чыгуу зарыл.

Тыянак 4. Улутчулдук жана этникалык коомчулуктардын өкүлдөрүн басмырлоо Кыргызстандын келечегине терс таасир этет. Ар бир жаран өзүн мамлекеттик коомдун толук укуктуу мүчөсү катары сезгенде гана этностор аралык мамилелер жогорулаарын коомчулукка жеткирүү зарыл.

Тыянак 5. Этникалык топтор өлкөнүн коомдук турмушунун бардык чөйрөсүндө активдүү жана жоопкерчиликтүү катышуусу, ошондой эле

сепаратизмдин ар кандай көрүнүштөрүн эл алдында айыптап, элде биримдикти, ынтымакты орнотуу иш-чараларын жана аракеттерин ишке ашыруу зарыл.

Тыянак 6.Кыргызстандын элин бириктирүүгө багытталган программалуу документти иштеп чыгуу, этностор аралык ынтымакты бекемдөөдө мамлекеттик бийлик жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын, өкмөттүк эмес уюмдар аркылуу, жарандык коомдун күч-аракеттерин бириктирүү, бирдиктүү жарандык улутту калыптандыруу керек.

4. Ички бирдиктүүлүгүн баалоо жана актуалдуу маселелерди чечүүдө белгиленген натыйжалардын багытталынышы, теориялык жана прикладдык милдеттери.

А.С.Калиев «Этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролу (этносаясий анализ)» темасына жазылган диссертациялык иши Батыштын, Орусиянын жана Ата-Мекендик жетишилген натыйжалардын негизинде Кыргызстандагы этностор аралык процесстерин аймактык өзгөчөлүгүнө карата меселелерди тереңирээк талдоо менен жаңы натыйжаларды белгилеген комплекстүү изилдөө.

Этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролун мамилелердин процесстеринин багыттарына комплекстүү талдоо жана белгиленген натыйжалар теориялык жана практикалык тажрыйбаны жаратты жана изилдөөлөрдө колдонууга татыктуу.

5. Актуалдуу маселелерди чечүүдө изденүүчүнүн белгиленген илимий натыйжалардын багытталынышы, теориялык жана прикладдык милдеттери.

Этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролун процесстерди кеңири масштабда бардык багыттарын жана чөйрөлөрүн аймактык өзгөчөлүктөрүнө, түзүлүшүнө, мүмкүнчүлүгүнө карата талдоо менен изилдөөдө белгиленген жоболоруна ылайык белгиленген натыйжалары автордун өздүк салымы. Этностор аралык конфликтерди изилдөө менен жаңы чечүү ыкмалары аныкталып сунушталган.

Теориялык жана практикалык корутундулар эл аралык мамилелер, саясат таануу, саясий социология, мамлекеттик башкаруу, жергиликтүү өз алдынча башкаруу адистиктери боюнча курстарды түзүүдө жана окууда колдонууга татыктуу. Автордун корутундулары Кыргызстандагы этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролун кийинки изилдөөлөрүндө колдонууга базалык маанилүүлүгү жогору. Диссертациялык изилдөө ишинде белгиленген бөлүктөрү методологиялык жана теориялык семинарларды уюштурууга саясат таануу, социология, мамлекеттик башкаруу

жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу адистиги боюнча окуу китептерди, пособиелерди түзүүдө пайдалуу.

Изилдөө ишинде белгиленген кортундулардын, натыйжаларлардын жана сунуштардын партикалык маанилүүлүгү өтө жогөру.

6. Диссертациянын жарыяланган жоболору, натыйжалары жана кортундуларынын тастыкталышы.

Изденүүчү Калиев А. С. диссертациялык изилдөө ишинин негизги жоболору, натыйжалары жана кортундулары 22 макалада илимий журналдарда жарыяланган:

1. 1. Калиев, А.С. Предупреждение межэтнических конфликтов на местном уровне [Текст] / А.С. Калиев // Институт центрально-азиатских исследований им. Гумбольдт. Германия. – 2009. – С. – 21-25.
2. Калиев, А.С. Өкмөттүк эмес уюмдарынын жамааттык деңгээлдеги чыр-чатактарды алдын алуу жана жоюудагы кызматташуусу [Текст] / А.С. Калиев, // ЖАМУнун жарчысы. – 2015. – №1. – 159 - 164 - бб.
3. Калиев, А.С. Үй-бүлөнү бекемдөөнүн аспектилери [Текст] / А.С. Калиев, // ЖАМУнун жарчысы. – 2015. – №1. – 165 - 169 - бб.
4. Калиев, А.С. Жусуп Баласагындын чыгармасындагы саясий түшүнүктөр [Текст] / А.С. Калиев // “Саясий жана Мурас” түрмөгү. – 2015. – 105-109 -бб.
5. Калиев, А.С. Кыргыз мамлекетинин өнүгүүсүндөгү салттык билимдин орду [Текст] / А.С. Калиев // Кыргыз улуттук агрардык университетинин жарчысы. – 2015. – №3 (35). – 187-191 - бб.
6. Калиев, А.С. Улуттар аралык мамилелерди саясий өңүттөн изилдөөчүлөр [Текст] / А.С. Калиев // Абай атындагы Казак улуттук педагогикалык университетинин жарчысы. – Алматы. – 2015. – № 4 (47). – 68-70 - бб.
7. Калиев, А.С. Улуттар аралык мамилелердеги этностук теориялар [Текст] / А.С. Калиев // Абай атындагы Казак улуттук педагогикалык университетинин жарчысы – Алматы. – 2015. – № 4 (47). – 71-73 - бб.
8. Калиев, А.С. Этностор аралык конфликттер социологиялык изилдөөнүн объектиси [Текст] / А.С. Калиев // БГУ Жарчысы. – 2015. –№3-4 (33-34). – 60 - 63 - бб.
9. Калиев, А.С. Этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы өкмөттүк эмес уюмдардын ролу [Текст] / А.С. Калиев // БГУ Жарчысы. – 2015. –№3-4 (33-34). – 71 - 73 - бб.
10. Калиев, А.С. Алымбек датканын саясый портрети – саясий изилдөөнүн обьектиси [Текст] / А.С. Калиев // Известия Вузов Кыргызстана. – 2015. – №12. – 106 -108 - бб.
11. Жоробеков, Ж.Ж., Калиев, А.С. Возможности органов местного самоуправления в урегулировании межэтнических конфликтов [Текст] / Ж.Ж. Жоробеков, А.С. Калиев // Вестник научных конференций. – 2015. –№

3-7 (3). – С. – 83-85.
12. Токтогулова, Г.Т., Калиев, А.С. Бала болумушунун аксиологиялык мааниси [Текст] / Г.Т.Токтогулова, А.С.Калиев // Жусуп Мамай жана кыргыз элинин манасчылык салты. – 2016. – 365-368 - бб.
13. Калиев, А.С. Некоторые обстоятельства при исследовании межэтнических отношений в Кыргызстане [Текст] / А.С. Калиев // Вестник «Университетская наука - 2016». – Мариуполь. – 2016. – С. – 80–83.
14. Калиев, А.С. Научный анализ международных отношений [Текст] / А.С. Калиев // Вестник Философско-гуманитарные чтения. – Днепропетровск. – 2016. – С. – 123-126.
15. Калиев, А.С. Этностор аралык мамилеге саясий сереп [Текст] / А.С. Калиев // Известия Вузов Кыргызстана. – 2016. – №12. – 282- 284 - бб.
16. Калиев, А.С. Этностор аралык мамилелерди изилдөө – саясий изилдөөнүн обьекти [Текст] / А.С. Калиев // Наука. Новые технологии и инновации Кыргызстана. – 2016. – № 11. – 58 - 60 - бб.
17. Жоробеков, Ж.Ж., Калиев, А.С. Этностор аралык конфликтерди изилдөөдөгү институционалдык теңсиздиктер [Текст] / Ж.Ж. Жоробеков, А.С. Калиев // Научно-методический журнал “Право и Политика”. 2017. №4 – С. 55-57.
18. Жоробеков, Ж.Ж., Калиев, А.С. Улут аралык мамилелердин калыптанышынын саясий көз караштары [Текст] / Ж.Ж. Жоробеков, А.С. Калиев // Научно-методический журнал “Право и Политика”. – 2017. – №4 – С. – 58-62.
19. Калиев, А.С., Улуттар аралык мамилелердин укуктук нормаларына саясий анализ [Текст] / А.С. Калиев // Наука. Новые технологии и инновации Кыргызстана. – № 11. – 2017. – 201 -204 - бб.
20. Калиев, А.С. Этностор аралык мамилелерди изилөөдө жамааттык саясаттын орду [Текст] / А.С. Калиев // Наука. Новые технологии и инновации Кыргызстана. – № 11. – 2017. – 205-207 - бб.
21. Калиев, А.С. Использование метода компаративистики и герменевтики в исследовании межэтнических конфликтов [Текст] / А.С. Калиев // Вестник Забайкальского государственого университета. – 2017. – Т 23. – № 11. – С. – 46 - 50.
22. Калиев, А.С. Политический анализ при исследовании межэтнических отношений в Кыргызской Республике [Текст] / А.С. Калиев // Вестник Забайкальского государственого университета. – 2017. – Т 23. – № 12. – С. – 88 - 94.

7. Авторефераттын диссертациялык иштин мазмунуна дал келүүсү

Авторефераттын диссертациялык иштин мазмунуна, изилдөөнүн белгиленген максатына жана милдеттерине толук дал келет келет.

8. Диссертацияны жазууда жана мазмунундагы кемчиликтер

Техникалык мүнөздөгү түзөөнү талап кылган кемчиликтер изденүүчү Калиев А. С. тарабынан жоюлган.

9. «Илимий даражаны ыйгаруу тартиби жөнүндө Жобонун» талаптарына диссертациялык иштин дал келүүсү

Изденүүчү А.С.Калиев 23.00.02 – саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча саясий илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденүүгө жазылган «Этностор аралык конфликттерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролу (этносаясий анализ)» темасындагы диссертациялык иши Д.23.20.611. Диссертациялык кенешине профилдик жактан дал келет.

Автордун этностор аралык конфликттерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өзүн-өзү башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролун ар тараптуу изилдөөдө колдонулган көлөмдүү илимий, нормативдик-укуктук адабияттар, жүргүзүлгөн изилдөөлөрдүн маалыматтары, аныкталган изилдөө натыйжаларын түзүлүшүнө, диссертациялык иштин корутундусунда белгилеген жоболордун, тыянактардын ишенимдүүлүгүн шарттайт.

Изилдөөнүн структурасы логикалык жактан туура. Бардык бөлүмдөр этностор аралык конфликттерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролун жана диссертациялык ишин жалпы ачып берүүгө туура бөлүштүрүлгөн. 23.00.02 – саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча изилдөө ишинин талаптарына дал келет.

Калиев А.С.– изденүүчү: кафедранын коллективине жана ЖАМУнун жетекчилигине биздин изилдөө ишибизди талкуудан өткөрүүгө мүмкүнчүлүк түзүп берип жаткандыгына терең ырачылыгымды билдирем. Сиздердин жогоруда берген бааңыздар менен айтылган пикирлериңиздер биздин кийинки илимий ишмердүүлүгүбүздө оңдолуп, түзөтүлүп эске алынат.

Токтогулова Г.Т.–отурумдун төрайымы, философия илимдеринин кандидаты, доцент профессор Ш.М.Ниязалиев атындагы «Философия жана гуманитардык илимдер» кафедрасынын башчысы: Урматтуу кесиптештер! Изденүүчү Калиев Азамат Сайитовичтин 23.00.02 – саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча жазылган **«Этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролу (этносаясий анализ)»** темасындагы диссертациялык ишин талкулоонун жыйынтыгында жогоруда айтылган пикирлерди эске алуу менен Кыргыз Республикасынын Улуттук Илимдер Академиясынын А.А. Алтмышбаев атындагы философия, укук жана

социалдык-саясий изилдөө Институту менен Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин алдында уюштурулган саясий илимдеринин доктору (кандидаты) окумуштуулук даражасын коргоо боюнча түзүлгөн Д.23.20.611 Диссертациялык кеңешине коргоого сунуштоого сунуштар түштү.

Калиев Азамат Сайитовичтин 23.00.02 – саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча жазылган **«Этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролу (этносаясий анализ)»** темасындагы диссертациялык ишин 23.00.02 – саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча Кыргыз Республикасынын Улуттук Илимдер Академиясынын А.А. Алтмышбаев атындагы философия, укук жана социалдык-саясий изилдөө Институту менен Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин алдында уюштурулган саясий илимдеринин доктору (кандидаты) окумуштуулук даражасын коргоо боюнча түзүлгөн Д.23.20.611 Диссертациялык кеңешине коргоого сунуштоого добуш берип койсоңуздар.

Бир добуштан кабыл алынды.

ТОКТОМ:

1. Калиев Азамат Сайитовичтин 23.00.02 – саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча саясий илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган **«Этностор аралык конфликтерди жөнгө салуудагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана өкмөттүк эмес уюмдардын ролу (этносаясий анализ)»** темасындагы диссертациялык ишин Кыргыз Республикасынын Улуттук Илимдер Академиясынын А.А. Алтмышбаев атындагы философия, укук жана социалдык-саясий изилдөө Институту менен Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин алдында уюштурулган саясий илимдеринин доктору (кандидаты) окумуштуулук даражасын коргоо боюнча түзүлгөн Д.23.20.611 Диссертациялык кеңешине коргоого сунушталсын.
2. Жогоруда айтылган илимий сунуштар жана пикирлер эске алынсын.

Жыйындын төрайымы, профессор
Ш.М.Ниязалиев атындагы Философия
жана гуманитардык илимдер
кафедрасынын башчысы,
философия илимдеринин кандидаты,
доцент **Г.Т.Токтогулова**

Жыйындын катчысы: **Н. Алдозова**

КАДРЛАР БАШКАРМАЛЫГЫ

ЖАМУ
ТАСТЫКТАЙМЫН
20 20 24.04
КАДРЛАР БАШКАРМАЛЫГЫНЫН БАШЧЫСЫ